

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การอ่านเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ การอ่านเป็นสื่อกลางในการติดต่อและการเรียนรู้ โลกในปัจจุบันได้พัฒนาก้าวหน้าไปทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีต่าง ๆ มนุษย์จึงจำเป็นต้องปรับตัวไปพร้อมกับพัฒนาการเหล่านี้เพื่อ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การที่จะก้าวตามพัฒนาการเหล่านี้ได้จะต้องมีการแสวงหาความรู้ การสร้างประสบการณ์ซึ่งส่วนหนึ่งจะได้จากการอ่าน เป็นสำคัญ

การอ่านกล่าวได้ว่ามีบทบาทในการพัฒนาบุคคลโดยตรง และการพัฒนาสังคมโดยส่วนรวม ในการพัฒนาบุคคล นอกจากการได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารจากสิ่งที่อ่านแล้ว การอ่านจะช่วยพัฒนาสติปัญญาและความคิดของผู้อ่าน ทั้งนี้เพราะการอ่านเป็นขบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดในประเด็นที่ว่า ผู้อ่านจะต้องนำสิ่งที่อ่านแล้วรับรู้เข้าไปในสมอง จะต้องมีการตีความและโยงความ มีการสร้างมโนทัศน์ การใช้เหตุผลและการหาความหมายเพื่อความเข้าใจในขั้นสุดท้าย สติปัญญาของผู้อ่านจะเพิ่มขึ้นจากการฝึกฝนขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้

การอ่านยังมีความสำคัญต่อสังคมโดยส่วนรวม สังคมในปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นสังคมของข่าวสาร เป็นสังคมของการเรียนรู้ การศึกษาในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่ปี กล่าวได้ว่าไม่เป็นการเพียงพอ ดังนั้นหนังสือและการอ่านจึงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการศึกษาคือ ต่อเนื่องหรือการศึกษาตลอดชีพอันจะช่วยเสริมสร้างความรู้ พัฒนาความชำนาญในวิชาชีพ ช่วยให้บุคคลนั้นสามารถติดตามความรู้การค้นพบใหม่ล่าสุดทางวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนการผลิตทำให้เกิดความคิดริเริ่ม มีแนวทางในการทำงานที่ดี อันนำไปสู่การปรับปรุงผลผลิต และนำไปสู่การพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจต่อไปในที่สุด

สำหรับวัตถุประสงค์ในการอ่านจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และแต่ละโอกาส เช่น อ่านเพื่อหาข้อมูลข่าวสาร (information) อ่านเพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้า (research)

อ่านเพื่อหาความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ (education) อ่านเพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ (recreation) และอ่านเพื่อความบันเทิง (entertainment)

ในการอ่าน ผู้อ่านจะหาหนังสือที่ตนต้องการอ่านได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ซื้อจากร้านขายหนังสือเพื่อเป็นสมบัติของตนเอง ยืมจากห้องสมุดของสถาบันศึกษา หรือสถาบันที่ตนทำงาน หรือยืมจากห้องสมุดที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้ทำงาน ศึกษา หรือเป็นสมาชิกของห้องสมุดของสถาบันใด แหล่งและโอกาสที่จะหาหนังสือมาอ่านได้นอกเหนือจากการซื้อจากร้านหนังสือซึ่งต้องเสียเงินมากแล้ว ยังสามารถยืมได้จากห้องสมุดประชาชนซึ่งมีน้อยแห่ง หรือเช่าจากร้านเช่าหนังสือ ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไปตามแหล่งชุมชนในกรุงเทพมหานคร

ในเขตกรุงเทพมหานครมีห้องสมุดประชาชนที่ให้บริการต่อประชาชนจำนวนประมาณ ๕.๕ ล้านคน ใน ๒๔ เขต เพียง ๗ แห่ง คือ ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ห้องสมุดประชาชนปทุมวัน ในเขตปทุมวัน ห้องสมุดประชาชนอนงคารามในเขตคลองสาน ห้องสมุดประชาชนวัดสังข์กระจาย ในเขตบางกอกใหญ่ ห้องสมุดประชาชนขอยพระนางในเขตพญาไท ห้องสมุดประชาชนบางเขน ในเขตบางเขน และห้องสมุดประชาชนบางขุนเทียนในเขตบางขุนเทียน นอกจากนี้ยังมีหอสมุดแห่งชาติอีกแห่งหนึ่งในเขตพระนครที่ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ห้องสมุดประชาชนที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลตั้งที่กล่าวแล้ว ยังมีห้องสมุดที่ดำเนินงานให้บริการประชาชน โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์การต่างประเทศ เช่น ห้องสมุดประชาชนธนาคารศรีนคร ๓ แห่ง คือ ที่สำนักงานใหญ่ ที่สาขาถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ที่สาขาวงเวียนใหญ่ ห้องสมุดสมาคมนักเรียนเกาส์สหรัฐอเมริกา ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรและจำนวนห้องสมุดประชาชนในกรุงเทพมหานครอาจกล่าวได้ว่าห้องสมุดที่กล่าวเหล่านี้ไม่สามารถให้บริการหนังสือ และบริการการอ่านแก่ประชาชนในกรุงเทพมหานครอย่างทั่วถึงได้ นอกจากนี้การเข้าใช้บริการของห้องสมุดประชาชนยังติดขัดด้วยเรื่องระเบียบวิธีการและเวลาที่ใช้เข้าใช้ ตลอดจนผู้ใช้บริการจะต้องมีวัฒนธรรมในการเข้าใช้ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จึงหันไปนิยมใช้บริการการอ่านจากร้านเช่าหนังสือ ซึ่งไม่มีข้อติดขัดดังกล่าว และได้รับความสะดวกด้านบริการมากกว่า

ในปัจจุบันโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ร้านเช่าหนังสือเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากประชาชนส่วนใหญ่ที่นิยมการอ่านเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ เพราะเหตุว่าในภาวะปัจจุบัน หนังสือโดยทั่วไปมีราคาสูงขึ้น ประชาชนไม่สามารถจะซื้อหามาเป็นของตนเองได้

จึงหันไปนิยมเช่าอ่านจากร้านเช่าหนังสือ นอกเหนือจากการยืมผู้ที่รู้จัก หรือยืมจากห้องสมุดประชาชน

ร้านเช่าหนังสือมีประวัติพัฒนาการเริ่มแรกมาแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานบันทึกไว้ จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ร้านเช่าหนังสือหลายร้านได้ดำเนินกิจการมากกว่า ๒๕ ปี ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าว ไม่น้อยไปกว่าอายุการดำเนินงานของห้องสมุดประชาชนบางแห่ง ร้านเช่าหนังสือทวีจำนวนขึ้นและกิจการได้แพร่หลายออกไปพร้อม ๆ กันกับปริมาณหนังสือที่ให้เช่าก็ทวีจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของร้านเช่าหนังสือกับการดำเนินงานของห้องสมุดสามารถกล่าวได้ว่า ร้านเช่าหนังสือเป็นห้องสมุดประเภทหนึ่งซึ่งผู้ใช้บริการต้องเสียค่าบำรุงโดยผู้ใช้บริการต้องเสียค่าเช่าหนังสือ และในบางร้านต้องเสียค่าบำรุงเป็นสมาชิก ดังนั้นการที่ร้านเช่าหนังสือทวีจำนวนและมีบทบาทเกี่ยวข้องกับหนังสือและการอ่านในสังคมไทยปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสมควรแก่การศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลัก ๒ ประการ คือ เพื่อศึกษาถึงร้านเช่าหนังสือ และผู้ใช้บริการร้านเช่าหนังสือ

๑. ร้านเช่าหนังสือหรือผู้ใช้บริการ ศึกษาเพื่อให้ทราบถึง

- ๑.๑ ประเภทของหนังสือที่ให้บริการเช่าทั้งหมด
- ๑.๒ การคัดเลือกและแหล่งจัดหาหนังสือ
- ๑.๓ การจัดเรียงและเก็บรักษาหนังสือ
- ๑.๔ จำนวนเล่มและประเภทของหนังสือที่ให้เช่า
- ๑.๕ อัตราค่าเช่า ค่ามัดจำหนังสือ ระยะเวลาที่ให้เช่าโดยเฉลี่ย
- ๑.๖ ช่วงเวลาที่มีผู้มาใช้บริการสูงสุดโดยเฉลี่ย
- ๑.๗ ปัญหาในการให้บริการหนังสือเช่า

๒. ผู้เช่าหนังสือหรือผู้อ่านอันเป็นผู้ใช้บริการ ศึกษาเพื่อให้ทราบถึง

- ๒.๑ ลักษณะเฉพาะของผู้ใช้บริการอันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ
- ๒.๒ ช่วงเวลาที่นิยมมาใช้บริการ (เช่น เช้าก่อนไปทำงาน พักเที่ยง

เย็นหลังเลิกงาน ตอนค่ำ ๆ ฯลฯ)

- ๒.๓ จำนวนครั้งที่อ่านในร้านใน ๑ สัปดาห์โดยเฉลี่ย
- ๒.๔ จำนวนครั้งที่เข้าไปอ่านที่บ้านใน ๑ สัปดาห์โดยเฉลี่ย
- ๒.๕ ประเภทของวรรณกรรมที่ผู้ใช้บริการต้องการ
- ๒.๖ จุดมุ่งหมายในการใช้บริการ
- ๒.๗ ระดับความพึงพอใจต่อบริการและค่าบริการ

สมมติฐานของการวิจัย

- ๑. การจัดเรียงหนังสือเป็นเพียงการจัดตามผู้แต่งเป็นหลัก
- ๒. อัตราค่าเช่าหนังสือขึ้นอยู่กับราคาหนังสือและความใหม่เก่าของหนังสือ
- ๓. อัตราค่ามัดจำหนังสือขึ้นอยู่กับราคาหนังสือและความใหม่เก่าของหนังสือ
- ๔. ลักษณะเฉพาะบุคคลอันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ มีผลต่อการเลือกประเภทของวรรณกรรมที่อ่านแตกต่างกัน
- ๕. ระดับความพึงพอใจต่อบริการและค่าบริการของผู้ใช้บริการอยู่ในระดับปานกลาง
- ๖. ช่วงเวลาที่ใช้บริการจะสูงหลังเวลา ๑๕.๐๐ น. ในวันธรรมดา และตลอดเวลาการให้บริการในวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดราชการ
- ๗. ผู้อ่านที่เป็นชายจะนิยมการอ่านในร้านมากกว่าผู้อ่านที่เป็นหญิง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะร้านเช่าหนังสือในกรุงเทพมหานครรวม ๔๒ ร้าน กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเป็นผู้ให้บริการหรือผู้ให้เช่าหนังสือจำนวน ๔๒ คน และผู้ใช้บริการหรือผู้อ่านจำนวน ๔๒๐ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

- ๑. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการให้บริการเช่าหนังสือ
- ๒. สัมภาษณ์ร้านเช่าหนังสือในกรุงเทพมหานครเพื่อเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง
- ๓. สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยและทดสอบแบบสอบถาม
- ๔. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ให้บริการจำนวน ๔๒ คน และผู้ใช้

บริการจำนวน ๔๒๐ คน

๕. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Sciences - SPSS) และข้อมูลส่วนหนึ่งคำนวณโดยแจกแจงความถี่ของค่าตอบหาค่าร้อยละโดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

หาค่ามัชฌิม เลขคณิตโดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum f x}{N}$$

และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum f (x - \bar{X})^2}{N - 1}}$$

๖. สรุปผลและรายงานผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานและการให้บริการของร้านเช่าหนังสือในด้านต่าง ๆ รวมถึงบริการที่ดำเนินควบคู่ไปกับบริการเช่าหนังสือ
๒. ทำให้ทราบถึงความต้องการ ทัศนคติ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ รวมถึงช่วงเวลาและความถี่ของการใช้บริการ
๓. เป็นแนวทางสำหรับร้านเช่าหนังสือในอันที่จะจัดบริการให้เป็นที่พอใจของผู้ใช้บริการ
๔. เป็นแนวทางสำหรับร้านหนังสือและสำนักพิมพ์ที่จะเสนอขายหนังสือ หรือจัดสรรหาวรรณกรรมมาตีพิมพ์
๕. เป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดประชาชนในอันที่จะปรับปรุงการจัดบริการให้เป็นที่พอใจของผู้ใช้บริการ

รายละเอียดที่ได้นำเสนอต่อจากนี้คือ

บทที่ ๒ เกี่ยวกับความสำคัญของหนังสือและการอ่านหนังสือ ความหมายของบริการ

หนังสือเข้า การดำเนินงานและบริการหนังสือเข้าของห้องสมุดในต่างประเทศ การดำเนินงาน
และบริการหนังสือเข้าของห้องสมุดในประเทศไทย จากนั้นเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
กับการดำเนินงานและบริการหนังสือเข้าทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ

บทที่ ๓ เสนอวิธีดำเนินการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และการ
รวบรวมข้อมูล

บทที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและผลของการวิเคราะห์

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล ข้อจำกัดในการวิจัย การนำผลการวิจัย
ไปปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ และแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต

ตอนสุดท้ายเป็นบรรณานุกรมและภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย